

Bc. Zuzana Petrová,

Czech *copak* and its English translation equivalents in parallel texts

České *copak* a jeho anglické překladové ekvivalenty v paralelních textech

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, Praha, 2016

Posudek vedoucí práce

Předložená diplomová práce je příspěvek ke konfrontačnímu studiu angličtiny a češtiny zabývající se funkcemi českého *copak* a jejich anglickými protějšky. Funkce *copak* jsou popsány v rámci slovnědruhově platnosti zájmena, částice, interjekce a tázacího adverbia. Z nich se jeví jako nejčastější diskurzní částice, která v celkovém materiálu 240 dokladů (čerpaného z InterCorpu 8) tvoří převážnou většinu: 187 výskytů (78%, z čehož varianty *cožpak* a *cák* dohromady činí 8%). O rozmanitosti diskurzních významů *copak* svědčí 25 různých překladových protějšků. Autorka je rozčleňuje do 4 základních skupin: protějšky větné (19,5%), nevětné (65,5%), protějšky s více prostředky odpovídajícími českému diskurznímu modifikátoru (8%) a protějšky vyjadřující pouze propoziční obsah české věty bez jakékoliv reflexe diskurzního modifikátoru (7%). Vyjadřovací prostředky první skupiny jsou značně heterogenní (autorka zjistila 15 různých prostředků), z nichž 9 se vyskytlo pouze jednou a jen 3 více než pětkrát (tázací dovětky, (*do*) *you think* a vytýkací konstrukce); převážně tedy představují ojedinělá řešení překladatele. Naproti tomu skupina protějšků označených jako nevětné umožňuje další, dobře zastoupenou klasifikaci na protějšky systémové povahy. Mezi jejími podskupinami je nejčastější překladový protějšek záporná otázka (27%) a další tři nejčastější protějšky: řečnické otázky 17%, adverbium 8% (převážně *really*, jiná adverbia ojediněle) a oznamovací věty s opačnou polaritou (5%). V důsledku toho je tato skupina nejpočetnější a v dané klasifikaci tvoří základní typ. Bylo by tedy lépe ji uvést jako první.

Termíny zvolené pro označení prvních dvou skupin jsou sice definovány, tudíž nezavádějící, nejsou však zcela výstižné v případě některých výše uvedených podskupin nevětné skupiny: záporné a řečnické otázky, oznamovací věty s opačnou polaritou a doplňovací otázky s *how* mají větnou strukturu. Od ostatních protějšků se liší tím, že v nich není diskurzní význam vyjádřen samostatným prostředkem, nýbrž větná struktura sama vyjadřuje nejen propoziční význam, ale též implikuje význam diskurzní.

Společným rysem vět s částicí *copak* je jejich repliková povaha. Některé z uvedených překladových protějšků vyjadřují stejný replikový význam: záporné a řečnické otázky a oznamovací věty s opačnou polaritou zřetelně indikují neplatnost obsahu promluvy, na níž jsou reakcí. Neplatnost propozičního obsahu iniciující promluvy je zřejmá i u jiných protějšků, srov. např. exx 55, 58, 69, 75 aj. Význam negativního postoje k obsahu předcházející promluvy vyplývá ze zjištěných diskurzních významů jako rozhořčení (nejčastější zjištěná diskurzní funkce, 58 dokladů, s. 32) a podcenění. Jiné repliky naproti tomu platnost propozičního obsahu předchozí promluvy potvrzují (uznání, potvrzení, souhlas, viz níže). Bylo by zajímavé zjistit vzájemnou frekvenci těchto skupin.

Repliková povaha otázek s částicí *copak* je zohledněna ve výčtu jejich společných rysů, mezi nimiž autorka uvádí funkci kontaktního prostředku mezi mluvčím a adresátem sloužícího interakci a funkci výzvy mluvčího směrem k adresátovi, aby reagoval (odpovídají uvedené reakce - potvrzení, souhlas apod. - zjištěným diskurzním významům jako rozhořčení, výčitka, obava, pohrdání aj.?). Diskurzní funkce všech překladových protějšků jsou uvedeny v tabulce 3 (s. 40). Autorka připojuje i tentativní, v podstatě výstižný, přehled korespondence významů částice a jejich překladových protějšků (s. 59).

Podstatně jednodušší problematiku řeší kapitoly o ostatních zkoumaných slovnědruhových funkcích. České *copak* ve funkci zájmena (37 výskytů) je odvozeno od základního interogativa *co*, kterému postfix *pak* přidává diskurzní modifikaci. Angličtina má sice morfoloogický prostředek, který lze k základnímu interogativu přidat (*what ever*), avšak jak ukazují výsledky výzkumu, jeho funkce českému postfixu neodpovídají: *copak* bylo v 73% přeloženo pouhým *what* (*whatever* bylo zjištěno dvakrát a *on earth* jednou). Zajímavé jsou však jiné prostředky vyjádření diskurzního významu (7 výskytů), neboť skoro všechny patří k prostředkům reflektujícím diskurzní částici *copak* (doplňovací otázky, vytýkací konstrukce, *really*). Představují však jednotlivá řešení. Z výzkumu pronominální a

částicové funkce *copak* autorka vyvozuje zajímavý závěr, že diskurzni význam částicového *copak* je výraznější než diskurzni význam postfixu *pak* u zájmena. Potvrzení slabšího diskurzniho významu postfixu nachází v anglických protějšcích, které ho ve velké většině případů nereflektují.

Interjekce (13 výskytů, 5%) nastolují problém odlišení od funkce částice. Autorka zde používá kritérium samostatné promluvy. Některé příklady jsou však zcela obdobné příkladům uváděným s funkcí částice, srov. appendix 1 částice: *Copak hejtman Ságner ...*, (s. 84 / 11), *Copak náš Milouš!* (s. 84 / 17) a appendix 3 interjekce *Copak váš pejsek?* (s. 90 / 2). Rozlišujícím rysem se zde jeví intonace naznačená interpunkcí: uvedené promluvy s interjekcí mají stoupavou intonaci naznačenou otazníkem, kdežto věty s částicí mají intonaci klesavou (naznačenou tečkou nebo vykřičníkem).

V závěrečném oddílu kapitoly o funkcích a protějšcích *copak* autorka konfrontuje svoje výsledky s protějšky navrhovanými v literatuře (Poldaufově Třetím syntaktickém plánu) a s výsledky Martínkové a Šimona a se studií Šebestové. Shodně není potvrzen předpokládaný protějšek *I wonder*. Není však zmíněna předpokládaná korespondence mezi anglickou zápornou zjišťovací otázkou a českými otázkami s *co(ž)pak*, popsána v Mluvnici současné angličtiny na s. 314.

Předložená práce je zpracována pečlivě a důkladně. Vlastní rozbor je prezentován konsistentně a přehledně s hojným využitím tabulace, veškerý dokladový materiál je uveden v appendixech. Jejich propojení s příklady uváděnými v textu práce (dohledání pramene) by však prospělo připojení čísla dokladu v příslušném appendixu za příklad uváděný v textu. Ideálně by studie tohoto druhu měly uvádět i kontext příkladů, což zmiňuje i sama autorka, neboť diskurzni významy určovala na základě kontextu, z věty samotné je určit nelze. V požadovaném rozsahu diplomové práce to však není proveditelné.

Dotazy a několik poznámek k formální a jazykové stránce (některé dotazy byly uvedeny na příslušných místech posudku).

1. Proč je interjekční funkce *copak* ilustrována adverbiem *jasně* a ne užitím *copak*? s. 16-17

2. Výklad pojmu/termínu *particle* v anglické literatuře (odd. 2.5) je zaměřen na funkci adverbialní částice; jako diskurzni prostředek se tento termín v anglické literatuře vůbec neuzívá?

Částice není jediný slovní druh, který angličtina a čeština nesdílejí (s.21).

Ex 18 (s. 16) má ilustrovat "specific usage ... in the substantivized phrase *jaképak copak*, avšak příklad uvádí (*žádné*) *copak*.

Desetinná čísla (s. 40) jsou chybně psána s desetinnou čárkou místo tečky.

Česká interpunkce: *Cílem práce je určit do jaké míry jsou ...*

Slovosled a přehlédnutí v angličtině: *Což therefore turned out to be a both style- and subject matter-specific means of communication.* s. 18; The appendix represents the context of the instances only partially, and do not thus give ..., s. 31.

Závěr:

Předložená diplomová práce zpracovává nesnadno uchopitelný jev, k jehož uspokojivému řešení bylo třeba bezpečné orientace v domácí i zahraniční literatuře, velmi dobrých jazykových znalostí a účelně zvolené metodologie. Zadaný úkol autorka zpracovala velmi důkladně průkazným způsobem na náležité odborné a jazykové úrovni.

Diplomovou práci Bc. Zuzany Petrové doporučuji k obhajobě a v závislosti na jejím průběhu ji předběžně hodnotím známkou výbornou.

V Praze, 29. srpna 2016

Prof. PhDr. Libuše Dušková, DrSc.